

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-5-105-1>

УДК 355.541

Цегельник В.В., Файфура М.В.,
Задорожний В.П.

Національна академія сухопутних військ імені Петра Сагайдачного

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МОТОСТРІЛЕЦЬКИХ ТА ТАНКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ СВ ЗС РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В ХОДІ ЇЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ У 2014–2015 РОКАХ

Анотація. В статті розглянуті особливості застосування мотострілецьких та танкових підрозділів СВ ЗС Російської Федерації в ході її агресії проти України у 2014–2015 роках, зокрема використання мотострілецьких підрозділів Збройних сил Російської Федерації (ЗС РФ) на тимчасово окупованій території у Донецькій та Луганській областях. Влітку 2014 року мотострілецькі підрозділи ЗС РФ здійснили наступ у складі батальйонних тактичних груп (БТГр) проти українських військових та прикордонників з метою встановлення контролю над певною ділянкою території України. Відтак, мотострілецькі та танкові підрозділи ЗС РФ становили основу батальйонних тактичних груп та ударного компонента на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях та виконували спеціальні завдання провокаційного характеру під виглядом підрозділів зі складу 1 та 2 АК, демонструючи при цьому максималіні вогневі удари, маневрені можливості підрозділів, озброєння і техніки.

Ключові слова: бойові дії, терористичні угруповання, батальйонна тактична група, мотострілецький підрозділ, окупована територія.

Tsegelnyk Vasil, Faifura Michael,
Zadorozhnyi Volodymyr

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy

SPECIFICS OF USING OF MOTORIZED INFANTRY AND TANK UNITS OF THE ARMED FORCES OF THE RUSSIAN FEDERATION DURING ITS AGGRESSION AGAINST UKRAINE IN 2014–2015

Summary. The aggressive foreign and military policy of the Russian Federation has led to armed aggression against Ukraine and provoked an international armed conflict in Europe. The use of motorized infantry and tank units of the Russian Armed Forces during the armed aggression against Ukraine began in the summer of 2014. They acted as part of company (RTGr) and battalion tactical groups (BTGr) against Ukrainian border guards and the military in order to establish control over certain parts of Ukraine. The article examines the peculiarities of the seizure by these units of border crossings and checkpoints of Ukraine, their blockade of border posts and attacks on the positions of units of the Armed Forces, which covered some parts of the Ukrainian border. In the summer of 2014, motorized infantry units of the Armed Forces of the Russian Federation launched an offensive as part of battalion tactical groups (BTGr) against the Ukrainian military and border guards in order to establish control over a certain area of Ukraine. Thus, motorized infantry and tank units of the RF Armed Forces formed the basis of battalion tactical groups and the strike component in the temporarily occupied territories in Donetsk and Luhansk regions. The peculiarities of the application of tactics of enemy assault actions were their simultaneous holding in different places in order to prevent the maneuver of forces by the Ukrainian side and to force them to use the maximum number of reserves along the entire front line. In addition to the direct purpose of conducting hostilities in the occupied territories, motorized infantry units of the RF Armed Forces were involved in logistics, organization and construction of the defense system and performed special tasks of a provocative nature under the guise of units of the 1st and 2nd AK, demonstrating the maximum fire strikes, maneuverability of units, weapons and equipment.

Keywords: fighting, terrorist groups, battalion tactical group, motorized infantry unit, occupied territory.

Постановка проблеми. Застосування мотострілецьких і танкових підрозділів ЗС РФ у ході збройної агресії проти України розпочалося влітку 2014 року. Вони діяли у складі ротних (РТГр) та батальйонних тактичних груп (БТГр) проти українських прикордонників та військових з метою встановлення контролю над певними ділянками території України. Особливості захоплення цими підрозділами прикордонних переходів та пропускних пунктів України, їх блокаду прикордонних застав та атаки позицій підрозділів ЗСУ, які здійснювали при-

криття окремих ділянок українського кордону, зокрема, в районах населених пунктів Успенка, Новоазовськ та Савур-Могіла, і є об'єктом дослідження даної статті, особливо щодо тактики дій цих підрозділів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Військовій агресії РФ проти України присвячено багато наукових праць вітчизняних та іноземних науковців [1–3]. При цьому, слід зазначити, що недостатньо уваги приділено дослідженню та аналізу застосування мотострілецьких підрозділів ЗС РФ, змін у формах

та способах їх дій у ході агресії РФ проти України у 2014–2015 роках.

Мета статті – показати особливості застосування мотострілецьких та танкових підрозділів РФ з початком та в ході агресії проти України у 2014–2015 рока, а також змін у формах та способах їх дій у ході цієї агресії.

Викладення основного матеріалу. У першому півріччі 2014 року окремі мотострілецькі та танкові підрозділи ЗС РФ стали взаємодіяти з загонами терористичних угруповань Луганської народної республіки (ЛНР) та Донецької народної республіки (ДНР), а під час виконання завдань видавали себе за них [2].

На початку 2015 року РФ на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях почала формувати 1 та 2 АК (армійські корпуси) на базі терористичних угруповань ЛНР та ДНР. Військове керівництво РФ прийняло рішення щодо передачі їх у підпорядкування командуванню Південного військового округу РФ (штаб – в м. Ростові-на-Дону) як діючого резерву. Для керівництва 1 та 2 АК було створено спеціальний орган управління під назвою «12 Командування резерву». Пізніше керівництво бойовими діями 1 та 2 АК стала здійснювати 8 А (армія) (м. Новочеркаськ) Південного військового округу Російської Федерації (м. Ростов-на-Дону).

Військові формування 1 та 2 АК були включені до планів продовження РФ гібридної війни проти України. Основу армійських корпусів складали окремі мотострілецькі бригади (в 1 АК – чотири мотострілецькі бригади, в 2 АК – три мотострілецькі бригади).

В січні-лютому 2015 року за умови відсутності суцільної лінії бойового зіткнення підрозділи 1 та 2 АК за підтримки ЗС РФ застосовували тактику обходу і знищення позицій українських військ. Для цього використовували мобільні групи у складі 5-7 танків, до 8 БМП (БТР), з кулеметним та мінометним озброєнням чисельністю 30-35 осіб [2].

Пізніше до планів застосування підрозділів 1 та 2 АК були внесені корективи, згідно з якими підготовка до ведення загальновійськового бою з елементами атак і ударів, а також спільних наступальних дій, проводилась на полігонах Західного та Південного військових округів РФ.

3 лютого 2015 року після чергового оголошення у Мінську «режиму тиші» в зоні проведення Антитерористичної операції (АТО) мотострілецькі частини і підрозділи 1 та 2 АК отримали наказ не застосовувати тактику обходу і вступати в контактні бої лише в окремих випадках [3].

Після цього вони перейшли до ведення неконтактної війни: силами розвідки виявляли бойові порядки українських підрозділів і завдавали по ним вогневе ураження далекобійними артилерійськими засобами.

Також застосовувалась тактика нальотів на об'єкти окремими «пересувними» ударними групами. Так, в Петровському районі діяли три «пересувні» розрахунки бойовиків, рухаючись автомобільним транспортом, а після нанесення вогневого удару 120-мм мінометами оперативно згортались і залишали позиції. Вказаних мінометників прикривала група мотострільців. Така тактика застосовувалася в районах Углегорськ, Дебальцеве. Там також застосовувалися «пере-

сувні» танкові групи, які приховано висувалися на вибрані вогневі позиції, здійснюючи 5-6 пострілів та швидко їх покидали під прикриттям вогню мінометних і кулеметних розрахунків [2].

Після боїв за донецький аеропорт та на Дебальцевському плацдармі військові підрозділи сил АТО були виведені за межі встановленої демілітаризованої зони, а підрозділи 1 та 2 АК провели перегрупування та ротацію сил і приступили до обладнання нових блокпостів, позицій і опорних пунктів. У результаті з обох сторін появилася суцільна лінія оборони, а між ними в демілітаризованій «сірій зоні» стали організовуватись і розгортатись пости системи спостереження, позиції охорони і чергових (вогневих) засобів.

Після встановлення «сірої зони», яка стала контролюватись з боку спостерігачів Організації безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), противник був змушений перейти від активних маневрених дій до позиційної оборони і основні зусилля зосереджував на утриманні рубежів вздовж лінії розмежування на загрозливих напрямках.

Для нарощування можливостей своїх підрозділів противник створював групи швидкого реагування (як правило – мотострілецький взвод, посилений протитанковими засобами), що утримувались у годинній готовності в глибині бойових порядків на відстані до трьох кілометрів від переднього краю.

Підрозділи 1 та 2 АК за підтримки ЗС РФ до кінця 2015 року постійно використовували «сіру зону» для провокаційних дій та акцій проти сил АТО. Неодноразово спостерігалися факти, коли російські військовослужбовці під виглядом бойовиків самопроголошених республік ДНР та ЛНР підходили до позицій сил АТО під білим прапором, а потім відкривали вогонь на ураження.

Противник замість лобових атак на опорні пункти намагався нав'язати контрбатареїну боротьбу. Для цього в «сірій зоні» проводилися демонстраційні дії чи розвідка боєм для викриття нашої системи оборони, а під час артилерійських нальотів противник провокував і примушував українських військовослужбовців покидати позиції та виходити за лінію оборони на відкриті місцевість, де завдавав їм ураження.

На важливих напрямках підрозділи 1 та 2 АК за підтримки ЗС РФ, використовуючи безпілотні літальні апарати, проводили артилерійський наступ і наносили вогневе ураження по бойовій техніці і особовому складу.

Влітку 2015 року з появою рослинності, противник в межах «сірої зони» використовував тактику «війни на блокпостах», «засідкових» та «пересувних» танків та груп, вів контрбатареїну боротьбу, розгашуючи вогневі позиції безпосередньо в населених пунктах та застосовував «пересувні» вогневі точки. Це давало змогу бойовикам, з одного боку, збільшити глибину ураження українських об'єктів, а з другого – стримати сили АТО від контрбатареїної боротьби [2].

Підрозділи 1 та 2 АК застосовували штурмові дії в окремих районах з конкретною метою, а саме:

- продовжити бойові дії на виснаження сил АТО;
- підірвати боєздатність українських бойових частин і підрозділів;
- порушити стійкість системи оборони наших військ.

При цьому наносилось ураження по бойовій техніці, передусім, по артилерії і бронетехніці по українських підрозділах, які під час ротації були недостатньо навчені та підготовлені. Для їх виявлення застосовувалися диверсійно-розвідувальні групи та групи снайперів зі складу підрозділів спеціального призначення ЗС РФ [3].

Особливостями застосування тактики штурмових дій противника було одночасне їх проведення в різних місцях з метою не допущення маневру сил українською стороною і змусити їх застосувати максимальну кількість резервів по всій лінії фронту.

У свої тактичних діях мотострілецькі підрозділи ЗС РФ у складі БТГр застосовували так званий спосіб «перекат». Цей спосіб передбачав створення бойового порядку з трьох ешелонів, основою яких були мотострілецькі роти. Перший ешелон БТГр наступав на фронті до 500 м і мав завдання атакувати підрозділи ЗСУ, захопити позиції на глибині до 800 м, забезпечити наступ другого ешелону і, в подальшому, забезпечити наступ третього ешелону. Це давало змогу забезпечити зосередження зусиль на необхідному напрямку і, у разі потреби, здійснити маневр та використовувати третій ешелон як резерв для виконання інших завдань.

Але, здебільшого, окремі штурмові дії підрозділів 1 та 2 АК за підтримки ЗС РФ були лише імітацією для маскування підготовки штурмових ударів на головних напрямках. Так, бойові дії у Волновасі та Маріуполі мали виключно демонстративний характер. Терористичний обстріл Маріуполя мав привернути увагу керівництва АТО саме до цього міста і відповідно ослабити оборону навколо Донецька, який залишався головною базою в операції для терористичних угруповань ДНР та ЛНР.

Відповідно до вимог бойових статутів та настанов ЗС РФ перехід до штурмових дій повинен передбачати створення зведених штурмових формувань (груп) змішаного складу з підрозділів і частин мотострілецьких, танкових і повітрянодесантних (десантно-штурмових) військ. При цьому, при підготовці і веденні штурмових дій враховувався досвід чеченських війн, який в останні роки активно відпрацьовувався і накопичувався в ході бойової підготовки ЗС РФ. Відтак, протягом 2015 року мотострілецькі підрозділи ЗС РФ становили основу ударного компонента на окупованих територіях в Донецькій і Луганській областях [3].

Отже, в ході агресії РФ проти України класичні бойові завдання трансформувалися у спеціальні. Відтак, БТГр 1 та 2 АК ставали базовими структурами ДНР та ЛНР. На них покладалась наступні завдання:

- створення окремих елементів військової організації ДНР та ЛНР;
- формування військових частин і підрозділів ДНР та ЛНР, забезпечення озброєнням, технікою і матеріальними засобами;
- підготовка бойовиків та підрозділів, залучення їх до бойових дій проти сил АТО;
- створення системи логістичного забезпечення, накопичення матеріальних засобів та забезпечення їх зберігання і охорони, оперативне обладнання окремих районів на тимчасово окупованих територіях [5].

При проведенні так званої «спеціальної операції з демонстрації сили» підрозділи ЗС РФ неоднора-

зово виконували спеціальні завдання провокаційного характеру під виглядом підрозділів зі складу 1 та 2 АК, демонструючи при цьому максимальні вогневі удари, маневрені можливості підрозділів, озброєння і техніки. Такі завдання виконувались під час блокади Луганського аеропорту та в ході бойових дій в районі висоти Савур-Могила.

Також на тимчасово окупованих територіях Донецькій та Луганській областях мотострілецькі підрозділи ЗС РФ здійснювали супроводження колон, а саме проведенням заходів з охорони маршрутів сторожовими заставами та супровід колон бойовими підрозділами. Для цього виділялись і включались до складу колон бойові броньовані машини (ББМ) з розрахунку 8-10 автомашин/одна ББМ.

Також виставлялись на найважливіших автодорогах з інтенсивним рухом автотранспорту, в уразливих місцях біля мостів, входів в тунелі, на ділянках місцевості, сприятливих для диверсій і нападів на колони сторожові застави у складі посиленого взводу. Колони посилювались вогневими засобами і надавались 2-3 радіостанції для підтримки зв'язку між машинами та з центральним диспетчерським пунктом і центром бойового управління. До складу колон включалися тягачі, які виділялись на сторожові пости біля мостів, залізничних переїздів, тунелів. Слід зауважити, ці заходи проводились силами БТГр 1 та 2 АК та регулярних російських військ при супроводі колон гуманітарних конвоїв з РФ на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях [3].

Окрім прямого призначення щодо ведення на окупованих територіях бойових дій, мотострілецькі підрозділи ЗС РФ залучались до виконання додаткових завдань: логістичного забезпечення, організації і побудови системи оборони, забезпечення функціонування основних їх елементів та систем, переобладнання цивільних об'єктів для використання в інтересах ЗС РФ, створення навчальної бази для підготовки російських найманців та проведення їх навчання у складі БТГр 1 та 2 АК.

Висновки та пропозиції. Таким чином, мотострілецькі та танкові підрозділи ЗС РФ у 2014–2015 роках становили основу батальйонних тактичних груп (БТГр) 1 та 2 АК та ударного компонента на тимчасово окупованих територіях Донецькій та Луганській областях.

В ході агресії проти України мотострілецькі та танкові підрозділи ЗС РФ:

по-перше, безпосередньо брали участь під виглядом формувань БТГр зі складу 1 та 2 АК;

по-друге, виконували класичні бойові завдання, які трансформувалися у спеціальні, зокрема із створенням оперативного обладнання окремих районів на тимчасово окупованих територіях.

по-третє, застосовували різноманітну тактику дій з урахуванням досвіду російсько-чеченських війн.

Досвід використання мотострілецьких та танкових підрозділів ЗС РФ під час агресії проти України у 2014–2015 роках може бути використаний у підготовці та застосуванні сил оборони в частині забезпечення їх здатності швидко утворювати необхідні угруповання та розгортання на загрозливих напрямках, вести превентивні, непередбачувані, асиметричні та інноваційні дії для нівелювання чисельної і технологічної переваги противника.

Список літератури:

1. Магда Е.В. Гибридная война: выжить и победить. Харьков : Виват, 2015. 318 с.
2. Ткаченко В.М. Росія: ідентичність агресора : монографія. Київ: Видавництво «Академія», 2016. 256 с.
3. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2014–2017 років). Ужгород : РІК-У, 2018. 312 с.
4. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях : Закон України від 18 січня 2018 року № 2268-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text> (дата звернення: 13.05.2022).
5. Про Стратегію воєнної безпеки України. Указ Президента України № 121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 13.05.2022).

References:

1. Mahda E.V. (2015) *Hybrydnaia voina: vyzhyt y pobedyt* [Hybrid warfare: survive and win]. Kharkov: Vyvat, 318 p. (in Russian)
2. Tkachenko V.M. (2016) *Rosiya: identychnist agresora: monografiya* [Russia: the identity of the aggressor: a monograph]. Kyiv: Vydavnyctvo «Akademiya», 256 p. (in Ukrainian)
3. Oficynskij Yu. (2018) *Suchasna rosijsko-ukrayinska vijna (za materialamy gazety «The New York Times» 2014–2017 roki)* [Modern Russian-Ukrainian war (according to The New York Times 2014–2017)]. Uzhgorod: RIK-U, 312 p. (in Ukrainian)
4. Pro osoblyvosti derzhavnoyi polityky iz zabezpechennya derzhavnogo suverenitetu Ukrayiny na tymchasovo okupovanykh terytoriyach u Doneczkij ta Luganskij oblastiach (2018): Zakon Ukrayiny vid 18 sichnya 2018 roku № 2268-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text> (accessed 13 May 2022).
5. Pro Strategiyu voyennoyi bezpeky Ukrayiny (2021): Ukaz Prezydenta Ukrayiny № 121/2021 «Pro rishennya Rady nacionalnoyi bezpeky i oborony Ukrayiny vid 25 bereznya 2021 roku «Pro Strategiyu voyennoyi bezpeky Ukrayiny». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text> (accessed 13 May 2022).